

چند کاربرد مهم و موارد اجباری استفاده از اظهارنامه

اظهارنامه به صراحت ماده ۱۵۶ قانون آیین دادرسی مدنی از راه‌های رسمی مطالبه حق است. به وسیله اظهارنامه، نه تنها مطالبه رسمی حق امکان‌پذیر است...

به گزارش «تابناک»؛ اظهارنامه به صراحت ماده ۱۵۶ قانون آیین دادرسی مدنی از راه‌های رسمی مطالبه حق است. به وسیله اظهارنامه، نه تنها مطالبه رسمی حق امکان‌پذیر است بلکه می‌توان توسط اظهارنامه، آمادگی تسلیم هر چیزی اعم از مال، وجه، سند و ... را به مخاطب اعلام کرد و آن را هنگام تسلیم اظهارنامه تحت نظر و حفاظت مرجع مربوط قرار داد.

موارد مندرج در اظهارنامه

برگ اظهارنامه، فرم چاپی مخصوصی نظیر برگ دادخواست است که از گذشته تاکنون توسط دادگستری چاپ شده و به فروش می‌رسد. این برگ چاپی شامل موارد زیر است: مشخصات و اقامتگاه اظهارکننده؛ در این قسمت اظهارکننده مشخصات خود شامل نام و نام خانوادگی و نشانی خود را قید می‌کند.

موضوع اظهارنامه: عنوان مطالبی است که در متن اظهارنامه و قسمت خلاصه اظهارات شرح داده می‌شود. مشخصات و اقامتگاه مخاطب: در این قسمت نام و نام خانوادگی و نشانی طرف خطاب اظهارکننده نوشته می‌شود. خلاصه اظهارات: در این قسمت اظهارکننده آنچه مورد نظر وی است و می‌خواهد به طرف دیگر ابلاغ کند، تشریح کرده و توضیح می‌دهد. خلاصه جواب: در این قسمت دریافت‌کننده اظهارنامه، در نسخه ای دیگر از آن به اظهارات فرستنده پاسخ می‌دهد.

کاربرد اظهارنامه در دادرسی، بدین صورت است که خواهان در بسیاری موارد قبل از اینکه به تقدیم دادخواست و اقامه دعوا بپردازد، مطالب خود را با ارسال اظهارنامه به اطلاع طرف دعوا می‌رساند. مثلاً در موردی چنانچه موضوع دعوا مطالبه مبلغ بیست میلیون ریال وجه سفته باشد، به موجب اظهارنامه ارسالی به وی متذکر می‌شود که شما به موجب یک فقره سفته به شماره فلان و به سررسید فلان، مبلغ بیست میلیون ریال به اینجانب بدهکار هستید. با توجه به رسیدن موعد مندرج در سفته مقتضی است ظرف ۱۰ روز از تاریخ ابلاغ این اظهارنامه، نسبت به تأدیه بدهی خود اقدام کنید تا نیازی به اقامه دعوا در محاکم دادگستری نباشد.

گاهی همین اظهارنامه ارسالی برای طرف مؤثر واقع شده و او از ترس اقامه دعوا از سوی طلبکار و درگیر شدن در دادگستری و نیز دریافت اختاریه‌های متعدد و حضور مأمور ابلاغ در محل سکونت یا کار خویش، به مذاکره تن می‌دهد و در نهایت بدون اقامه دعوا در دادگستری که مستلزم صرف وقت و هزینه بسیار است، اظهارکننده به هدف خود که وصول طلبش است، می‌رسد.

به علاوه، اظهارنامه نوعی اولتیماتوم رسمی و اختیاری به طرف است و خواهان می‌تواند خسارت تأخیر تأدیه را از تاریخ ارسال اظهارنامه مطالبه کند.

مراجع صالح برای ابلاغ اظهارنامه، حسب مورد اداره ثبت اسناد یا دفاتر دادگاه^۱ها هستند، ولی آنچه امروزه مورد عمل است، به جای دفاتر دادگاه^۱ها که در قانون به عنوان مرجع تسلیم اظهارنامه معرفی شده است در هر واحد قضایی یک قسمت به نام دایره اظهارنامه وجود دارد که اظهارنامه‌ها به آنجا تسلیم می‌شود و مسئول مربوطه پس از ملاحظه اظهارنامه در صورتی که واجد شرایط مقرر قانونی باشد، آن را قبول و در دفتر مخصوصی ثبت می‌کند و شماره و تاریخ ثبت را طی یادداشتی (برگ رسید) به اظهارکننده داده و متذکر می‌شود که برای اخذ جواب یعنی نسخه دوم اظهارنامه ابلاغ^۱ شده بعداً به دایره مذکور مراجعه کند که معمولاً یک ماه برای مراجعه بعدی منظور می‌شود.

شرایط قانونی ارسال اظهارنامه

احراز هویت اظهارکننده: شخصی که اظهارنامه را تسلیم می‌کند اگر اصالتاً آن را تقدیم می‌کند، یعنی خود، شخص ذی^۱حق یا مدعی حق است، باید با ارائه مدارک شناسایی قانونی نظیر شناسنامه و موجباتی فراهم کند که مسئول دایره اظهارنامه هویت او را احراز کند و چنانچه اظهارنامه را شخص دیگری به نمایندگی تقدیم می‌کند، مانند وکیل، قیم یا ولی، در این صورت باید علاوه بر احراز هویت او توسط مسئول دایره اظهارنامه، فتوکپی مصدق مدرک مؤید

مثبت سمت او نیز باید تسلیم شده تا به همراه اظهارنامه برای طرف ارسال شود.

ابطال تمبر هزینه قانونی: بر روی برگ اظهاریه طبق تعرفه قانونی باید تمبر ابطال شود که مقدار آن طبق بند ۱۸ ماده ۳۰ قانون وصول برخی از درآمد های دولت و مصرف آن در موارد معین یک&یرم هزار ریال است.

خارج از ادب و نزاکت نبودن مطالب و مندرجات اظهارنامه: طبق تبصره ماده ۱۵۶ قانون آیین دادرسی مدنی، اداره ثبت و دفاتر دادگاه ها می توانند از ابلاغ این اظهارنامه ها خودداری کنند. البته باید توجه داشت که اگر اداره ثبت یا دفتر دادگاه اظهارنامه حاوی مطالب خلاف اخلاق یا خارج از نزاکت را ابلاغ کند، به نظر می رسد که مسئولیتی نخواهد داشت. زیرا ابلاغ نکردن این&یرم؛گونه اظهارنامه ها برای اداره ثبت یا دفتر دادگاه تکلیف نیست، بلکه مجاز است که آن ها را ابلاغ نکنند و اجازه نیز دلیل بر اختیار است.

تسلیم اظهارنامه و پیوست&یرم؛های آن به تعداد مقرر قانونی: معمولاً اظهارنامه و ضامین آن باید لااقل در سه نسخه تقدیم مرجع ارسال اظهارنامه شود که یک نسخه در بایگانی دایره مذکور می ماند، یک نسخه به طرف ابلاغ و تسلیم و نسخه ای هم به اظهارکننده به عنوان نسخه ابلاغ&یرم؛شده که همراه گزارش مأمور ابلاغ مبنی بر چگونگی ابلاغ اظهارنامه (ابلاغ واقعی یا ابلاغ قانونی) است، تسلیم می شود.

در صورتی که در محل اقامت خوانده (مخاطب اظهارنامه) مأمور ابلاغ و سایر مراجع جهت ابلاغ نباشند، برگ&یرم؛های اظهارنامه با پست سفارشی ارسال و در این صورت اگر برگ&یرم؛های ارسال عیناً اعاده نشد، قبض رسید پستی، دلیل ابلاغ محسوب می شود.

وقتی که مخاطبان اظهارکننده متعدد باشند، همانند موردی که خواندگان دعوا متعدد هستند، باید اظهارنامه به تعداد آن ها به علاوه دو نسخه باشد.

تسلیم وجه یا مال یا سند: به موجب ماده ۱۵۷ قانون آیین دادرسی مدنی، در صورتی که اظهارنامه مشعر به تسلیم وجه یا مال یا سندی از طرف اظهارکننده باشد، آن وجه یا مال یا سند باید در موقع تسلیم اظهارنامه به دفتر دادگاه، تحت نظر و حفاظت همان دفتر گذارده شود و در صورتی که از طریق اداره ثبت اسناد اقدام به ارسال اظهارنامه شده باشد به آن اداره تسلیم شود مگر اینکه طرفین در موقع تعهد محل دیگری را معین کرده باشند.

موارد اجتناب&یرم؛ناپذیر ارسال اظهارنامه

در مواردی که موجب قوانین مختلف، ارسال اظهارنامه پیش&یرم؛بینی شده و اثبات ادعا و احراز حقیقت به ابلاغ اظهارنامه موقوف شده که اهم آن ها به این شرح قابل ذکر است: در دعوی رفع تصرف عدوانی (ماده ۱۷۱ قانون آیین دادرسی مدنی)؛ وقتی که موجر از تحویل مورد اجاره امتناع کند، مستأجر مکلف است با ارسال اظهارنامه از مالک تقاضای تحویل مورد اجاره را کند. (ماده ۱۳ قانون روابط موجرو مستأجر سال ۱۳۵۶)؛ مطالبه بدهی مالکان آپارتمان ها از طریق اظهارنامه و سپس عملیات اجرایی برای وصول آن بر اساس اظهارنامه ابلاغ&یرم؛شده به مالک مستنکف از تأدیه هزینه های مشترک. (تبصره ۲ ماده ۱۰ مکرر قانون تملک آپارتمان&یرم؛ها)؛ اثبات تأخیر در پرداخت اجاره&یرم؛بها یا اجرت&یرم؛المثل املاک برای اقامه دعوی تخلیه. (بند ۹ ماده ۱۴ قانون روابط موجرو مستأجر سال ۱۳۵۶) و درخواست محکوم&یرم؛له مبنی بر انحلال شرکت تضامنی به منظور وصول محکوم&یرم؛به از محل سهم&یرم؛الشركه محکوم&یرم؛علیه در شرکت (ماده ۱۲۹ قانون تجارت). در موارد دیگر نیز ارسال اظهارنامه یکی از وسایل مطالبه حق است که به سهولت قابل اثبات است؛ بدون آن که سایر وسایل منتهی باشد، مثل مطالبه خسارت موضوع ماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی پیش از اقامه دعوا.

در مواردی که نیز اظهارکننده به منظور گرفتن اقرار و به دست آوردن دلیل، اقدام به فرستادن اظهارنامه می کند.

باید توجه داشت که فرستادن اظهارنامه جز در موارد مزبور و موارد مشابه، به ویژه اگر با دوراندیشی و تعمق انجام نشده و پیش از احاطه کامل به امور موضوعی و حکمی مربوط به اختلاف موجود انجام شود، معمولاً مشکلاتی را برای اظهارکننده به وجود می آورد. از سوی دیگر پاسخ به اظهارنامه نیز الزامی نیست و در هر حال باید با رعایت تمام جوانب انجام شود. باید دانست که مطالب مندرج در اظهارنامه چه به عنوان اظهار و چه به عنوان پاسخ باشد، اگر متضمن امری به ضرر اظهارکننده و به نفع مخاطب باشد، با رعایت سایر شرایط، اقرار و در صورتی که متضمن امری به نفع اظهارکننده و به ضرر مخاطب باشد، صرف ادعا محسوب می شود.

ارسال اظهارنامه و دریافت پاسخ آن، از امور مربوط به دفتر دادگاه است و دادگاه در آن دخالتی ندارد و در مقایسه با دادخواست، اظهارنامه آثار دادخواست را نسبت به دادگاه ندارد و موجب اشتغال دادگاه نمی شود؛ بنابراین با ابلاغ اظهارنامه توسط دفتر دادگاه وظیفه دفتر پایان یافته و نوبت به ارجاع آن به دادگاه نمی رسد. البته چنانچه در پی ابلاغ

اظہارنامہ دادخواستی تقدیم شد، خواهان یا خواندہ می توانند به عنوان دلیل، اظہارنامہ ابلاغ^۱؛ شدہ را نیز ارائه و بہ آن استناد کنند.

بہ دلیل اینکه ارسال اظہارنامہ موجب اشتغال دادگاہ نمی شود، بین اظہارکنندہ و مخاطب رابطہ حقوقی دادرسی ایجاد نشدہ و مخاطب مکلف نیست بہ آن پاسخ دہد. در حقیقت صرف سکوت در برابر اظہارنامہ علی^۲؛ القاعدہ حقی برای اظہارکنندہ ایجاد نمی کند و چنانچہ اظہارکنندہ در صدد احقاق حقوق ادعایی برآید، باید نسبت بہ تقدیم دادخواست اقدام کند؛ اگرچہ در مواردی سکوت مخاطب در برابر اظہارنامہ ممکن است تحت شرایطی، اگر با شواہد دیگری ہمراہ باشد، در اثبات ادعای خواهان مؤثر شود. در عین حال، چون اظہارنامہ بہ موجب مادہ ۱۵۶ قانون آیین دادرسی مدنی، از وسایل مطالبہ رسمی حق است، در دعاوی کہ موضوع آن دین و از نوع وجہ رایج است، دارای همان اثری است کہ در این خصوص دادخواست دارد.